

COMUNICACIÓ

Miguel Candel (UB): *Modernitat i narcisisme: la crisi d'adolescència de la filosofia*

Si ens prenem prou seriosament algunes de les coses que els filòsofs han dit sobre l'evolució de llur pròpia disciplina, com ara la famosa metàfora de Kant que parla d'una «revolució copernicana» del saber, o el que diu Léon Brunschvicg en la seva obra *Les âges de l'intelligence* (1934), arribarem a curioses conclusions.

Diu, per exemple, Brunschvicg que els filòsofs antics formaven «la infantesa dels homes». I fonamenta aquesta afirmació en el fet que aquells pensadors creien que a llur discurs corresponia una realitat en si mateixa, de la qual no era possible dubtar (per bé que gent entremaliada, com els pirronians, dubtessin que els nostres sentits ens poguessin informar verídicament del que hi ha; cosa, d'altra banda, que no implica en absolut dubtar de l'existència d'una realitat en si).

Segons això, doncs, resultaria que els filòsofs antics (probablement fóra millor anomenar-los «primitius») eren com els infants de menys de 10 anys (la filosofia d'Aristòtil, pel que fa almenys a la seva *Física*, correspon, segons Brunschvicg, a una edat mental de 8 anys!). Creien, en efecte, com els nens, el que deia tothom: que hi ha un món que existeix independentment del nostre coneixement al respecte, que les propietats que en ell descobrim tenen també realitat en si mateixes, encara que s'estintolin en una realitat més fonamental anomenada, per exemple, «substància». Això es deixa veure en el fet que tots els conceptes girin entorn de la noció d'«ésser», d'allò que és, que inclou, com una de les seves accepcions, la de «vertader» (i no a l'inrevés).

Aquesta centralitat del que és respecte del que pensem, a mode de geocentrisme conceptual, saltarà pels aires bastant abans de Kant. Amb Descartes, per exemple, i fins i tot amb el *Novum Organum* de Francis Bacon. La veritat, en efecte, deixa de ser una propietat derivada d'allò que és i passa a ser una propietat derivada de la certesa o a identificar-se sense més amb aquesta. Certesa que, en

últim terme, rau en l'autoconeixement del «Jo penso», del subjecte que coneix, en comptes de l'objecte conegut. (Simptomàtic, per cert, el destí dels termes «subjectiu» i «objectiu»: fins al segle XIV, com a mínim, el primer significava exactament el contrari del que significa ara. Que una cosa tingués existència «subjectiva» volia dir que existia independentment del fet de ser coneguda o no. Per contra, era «objectiu» allò que només existia en tant que pensat, en tant que objecte de pensament).

Doncs bé, com podem descriure això, seguint els criteris aplicats abans a la filosofia antiga (i medieval)? No sembla que hi pot haver cap més alternativa que veure en la filosofia de la modernitat l'actitud de «mirar-se el melic» típica de l'adolescent que acaba de descobrir-se, que rebutja les certeses socialment imposades com a *idola fori* i que s'escarrassa per ser reconegut i fer-se notar.

Que aquesta tendència culmini a començaments del segle XIX amb l'idealisme alemany, on el narcisisme del «Jo penso» assoleix cotes de vertigen, no vol dir que aquesta «crisi d'adolescència» de la filosofia hagi passat ja, ni molt menys. Cert que l'empiricriticisme, el fenomenalisme i la fenomenologia de principis del segle XX temperen la inflació idealista del subjecte, tot intentant situar el centre de gravetat epistèmica en la «interfície» Jo-món, en comptes de fer-ho en qualsevol dels dos termes d'aquesta relació. Però el nou idealisme que nodreix la gran majoria dels corrents post-estructuralistes (on la negació verbal del subjecte amaga una desmesurada autocomplaença narcisista) no sembla que es pugui considerar un indicatiu que la filosofia, superades la ingenuïtat de la infantesa i la petulància de l'adolescència, estigui assolint la maduresa. Més aviat dóna la impressió, pel seu caràcter capriciós, d'estar fent una regressió infantil. O serà que es troba a les portes d'una senilitat prematura?